

Opvs Theologicvm

In Tres Tomos Distribvtvm, In quo praecipua totius Theologiae capita accurate pertractantur ... Adiecto ad finem Tertij Tomi Indice rerum notabilium

Qui totam primam partem D. Thomæ, ac multa alia continet, quorum Indicem sequens pagina dabit

Mauro, Silvestro

Romae, 1687

Q. 16. Vtrum à posteriori, & ex effectibus demonstretur Deum esse in sensu, in quo negatur ab Atheis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84111](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84111)

Aut ut demonstret causam, debet esse proportionatus causæ, distinguo: debet esse proportionatus proportioni indistantiæ, nego; proportioni dependentiæ, qua non possit esse, nisi pendeat à tali causa, concedo: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Ut effectus Dei demonstrent Deum, non requiritur, ut habeant cum Deo proportionem indistantiæ, per quam non distent à Deo infinite, sed sufficit, ut habeant proportionem essentialis dependentiæ, per quam esse non possint, nisi dependenter à Deo, tanquam à prima causa, & primo intellectu ordinante, & ut possint hanc dependentiam manifestare; sed talem proportionem dependentiæ mundus habet, & potest manifestare; ergo &c.

15. Ad 3. Distinguo maiorem: quod est de fide, non est evidens, dum creditur per fidem, concedo: non est evidens, dum actu non creditur per fidem, & sub alia ratione, nego: concedo minorem; & distinguo eodem pacto consequens. Quod est de fide, dum creditur per actum fidei, non est evidens; at alio tempore, quo non creditur, potest esse evidens. Dum ergo per actum fidei credimus Deum esse, non possumus habere actualem evidentiam, & demonstrationem de divina existentia: alio tempore, quo non exercemus actum fidei circa divinam existentiam, possumus habere evidentiam, & demonstrationem de divina existentia. Rursum dum habemus evidentiam de divina existentia sub vna ratione, non possumus illam credere sub eadem ratione, at possumus illam credere sub alia ratione, secundum quam non est evidens: e.g. dum habemus evidentiam, quod Deus est, possumus credere, quod est Deus Pater omnipotens, Creator Coeli, & Terræ: de Deo autem sub ratione Patris omnipotentis non habemus evidentiam. Adde Scorum, & plures alios auctores concedere, quod eodem tempore possumus de eodem subiecto materiali habere evidentiam, & illud credere per actum fidei. Sed hæc magis explicabuntur in tractatu de fide.

15. Ad 4. Distinguo maiorem: non possumus de eodem subiecto habere actum fidei, & actum scientiæ sub eadem ratione, transeat: sub diversa ratione, nego: concedo minorem; & distinguo eodem pacto consequens. Ex dictis numero 14. in eodem instanti possumus evidenter scire Deum esse sub vna ratione, & credere Deum esse sub alia ratione, puta sub ratione Patris omnipotentis; ergo demonstratio causans scientiam, per quam scimus Deum esse, non impedit actum fidei, qua credimus esse Deum Patrem omnipotentem, prout ponitur in Symbolo fidei.

QVÆSTIO XVI.

Utrum à posteriori, & ex effectibus demonstretur Deum esse in sensu, in quo negatur ab Atheis.

S.Th. q. 2. a. 3.

1. **P**rimò videtur ex effectibus, qui sunt in Mundo, potius probari Deum non esse. In mundo enim sunt multa mala; sed si Deus esset, nullum daretur malum; ergo Deus non est. Probatur minor: vnum enim contrarium si sit infinitum, impedit ne sit aliud contrarium: e.g. si daretur aliquid infinite calidum, faceret, ut non daretur vllum frigus; sed bonum est contrarium malo; ergo si daretur Deus, qui esset infinitum bonum, nullum daretur malum.

2. Secundò videtur ex effectibus non demonstrari Deum esse. Omnes enim effectus, sunt purè naturales, vel voluntarij; sed omnes effectus naturales possunt causari à natura, omnes effectus voluntarij possunt causari ab hominibus, vel Angelis, qui operantur per voluntatem; ergo ex effectibus non probatur dari Deum, hoc est causam distinctam à natura, ab hominibus, & Angelis.

3. Tertiò præcipua demonstratio de divina existentia est: omne quod producit, ab alio producit, & non potest procedi in infinitum in producentibus, absque eo quod perveniat ad primum producentem, quod proinde debet esse improductum; ergo datur primum producentem improductum, quod est Deus; sed hæc demonstratio non est evidens; ergo &c. Probatur minor: primò enim dici potest, quod sistitur in duobus se mutuo producentibus per mutuam causalitatem, quæ in multorum sententia non repugnat etiam in eodem genere causæ efficientis. Secundò dici potest non repugnare processum in infinitum in producentibus, eo pacto, quo Aristoteles docuit mundum, & generationes fuisse ab æterno, itaut ego genitus fuero à meo patre, qui fuit genitus à meo ayo, & sic in infinitum, absque eo quod perveniat ad vllum generans ingenitum.

4. Quartò neque est evidens demonstratio qua arguitur: omne contingens, adeoque potens esse, vel non esse, determinatur ad existendum ab aliquo alio, quod si est contingens ab alio determinatur; sed non potest dari processus in infinitum in determinantibus; ergo datur aliquid, quod ita existit, ut à nullo alio determinetur ad existendum, adeoque non est contingens, sed necessarium, quod appellamus Deum: sed etiam ad hanc demonstrationem dici potest sisti in duobus se mutuo determinantibus ad existendum, ac non repugnare processum in infinitum; ergo &c.

5. Quintò etiam si allata demonstrationes

F 2

fiat

sint evidentes, tamen nihil probant, quod non vltro concedatur ab Atheis. Athei enim concedunt dari ens necessarium, & improductum, imò afferunt dari infinita entia, hoc est infinitas atomos necessarias, & improductas, mouentes se ipsas, ex quibus casu factus fuerit Mundus; ergo &c.

6. Sexto si cum Aristotele contra Atheos arguamus ex eo, quod omne, quod mouetur, ab alio mouetur, siquidem nihil potest adequatè mouere seipsum; ergo cum atomi moueantur, ab alio mouentur; sed non potest dari processus in infinitum in mouentibus; ergo debet dari primum mouens immobile, quod est Deus. Contra est, quia hic discursus non est evidens: siquidem neque est evidens, quod nihil possit adequatè mouere seipsum; neque est evidens, quod sibi non potest in duobus se mutuo; mouentibus; neque est evidens, quod non potest procedi in infinitum in mouentibus.

7. Respondeo, quod Athei, qui negant dari Deum, non negant dari aliquod ens incausatū, ab æterno, & necessario existens, imò concedunt dari infinitas atomos incausas, ab æterno, & necessario existentes, ex quarum casuali concursu factus fuerit Mundus. Solum igitur negant dari intellectū incausatū, ab æterno, & necessario existentem, qui fuerit prima causa Mundi, & totius ordinis, atque omnium morum, quique habeat providentiam rerum humanarum, & sit summè colendus; ergo contra atheos demonstrandum est dari Deum, nomine Dei intelligendo talem intellectum. Ut igitur demonstramus Deum in hoc sensu.

8. Dicendum primò: Mundus visibilis, & corporeus non potest esse à se, nec potest esse causatus ex fortuito atomorum, seu corpusculorum concursu, sed debet esse factus ab aliquo intellectu sapientissimo.

9. Probatur: nam multa carentia intellectu non possunt pulcherrimè, & optimè disponi à se ipsis, neque casu, neque ab vlla causa carente intellectu, ac non mota ab intellectu: e. g. quia in poematibus Homeri, & Virgilij innumeri characteres sunt pulcherrimè, & optimè dispositi, evidens est, quod tales characteres non sic disposuerunt se ipsos, nec sic sunt dispositi casu, vel à trunco, aut bestia, vel ab alia causa carente intellectu, ac non mota ab intellectu; sed Mundus constat ex innumerabilibus partibus, & corpusculis carentibus intellectu, multò melius dispositis, quam characteres sint dispositi in poematibus Virgilij, & Homeri, cum includat in se ipso etiam talia poemata, & causas eorum effectiuas; ergo saltem est æquè evidens, quod Mundus est factus, & ordinatus ab aliquo intellectu, ac quod poemata Homeri, & Virgilij sunt facta, & ordinata ab aliquo intellectu.

10. Confirmatur: nam qui contemplatur Leonem e. g. videt innumera corpuscula multo mirabilius disponi ad efficiendum corpus leonis, quam colores disponantur ad efficien-

dam picturam, quæ solum repræsentat exteriorem leonis apparentiam; sed videntes picturam leonis dubitare non possumus, quin colores ita fuerint dispositi ab intellectu alicuius Artificis: ergo videntes corpus leonis dubitare non possumus, quin innumera corpuscula sint sic disposita ab intellectu alicuius Artificis; sed Mundus cum contineat leonem, & alia innumera pulchriora leone, non minus sapienter est dispositus, quam leo; ergo dubitari non potest, quin sit sic dispositus, & ordinatus ab aliquo intellectu sapientissimo. Hoc argumentum est ita evidens, ut Aristoteles dixerit, illos, qui asseuerarunt causam Mundi non esse intellectum, locutos fuisse, ut ebrios, Anaxagoram autem, qui dixit causam Mundi esse intellectum, loquutum fuisse ut sobrium. Verba Aristotelis 1. Metaphysicæ cap. 4. sunt. Quapropter qui ut in animalibus ita in natura intellectum esse causam Mundi, totiusque ordinis dixerat, quasi sobrius comparatus ad antiquiores vana dicentes apparuit.

11. Obijciens primò: Mundus potest esse sic constitutus à natura.

12. Sed contra: nam si dicitur mundum, fuisse sic constitutum à natura atomorum, vel ab alia natura carente intellectu, hoc est absurdum, sicut est absurdum, quod poema Virgilij fuerit constitutum tanquam à prima causa efficiente à natura characterum carentium intellectu. Si verò dicitur mundum fuisse constitutum ab aliqua alia natura ordinante, quæ habeat intellectum, habemus intentionem.

13. Dices secundò: si innumeri tali lusorij per totam æternitatem infinitis vicibus temerè iacerentur, facerent omnes combinationes possibiles; sed iuxta positionem Atheorum innumera atomi per totam æternitatem volitarunt, & à casu fuerunt quodammodo iacta infinitis vicibus; ergo fecerunt omnes combinationes possibiles, ac proinde etiam hanc, ex qua de facto constat Mundus.

14. Sed contra: nam si innumeri tali cubici per totam æternitatem temerè iacerentur, facerent omnes combinationes possibiles fieri à casu, sed non facerent omnes combinationes possibiles fieri simpliciter; siquidem aliquæ sunt combinationes talorum possibiles fieri ab intellectu, non autem à casu: e. g. possibilis est combinatio, per quam tali innumerabiles disponantur ita, ut fiat templum Sancti Petri: hæc combinatio potest quidem fieri ab intellectu, non autem à casu, ideoque etiam si tali per totam æternitatem temerè iacerentur, nunquam facerent templum Sancti Petri. Si verò aliquis poterit dicat posse contingere, ut tali casu iacti disponerentur ita, ut semel efficerent templum Sancti Petri, saltem non potest contingere, ut si sint plures temerè proijcientes innumeros talos, vnus per multa annorum millia semper, aut plerumque efficiat templum Sancti Petri, alter semper aut plerumque efficiat templum Sancti Pauli, & sic efficiant

co-

eodem ordine omnia templa, palatia, atque ædificia Mundi; sed Mundus est opus multò mirabilius templo Sancti Petri, & præterea in Mundo equus semper, vel ferè semper generat equum, leo leonem, musca muscam, & hic ordo perseverat per plura annorum millia: leones autem, equi, muscæ, & quodlibet animalculum est opus multò admirabilius templo Sancti Petri, ut fatentur omnes, qui per anatomiam contemplantur structuram animalium; ergo etiam si atomi per totam æternitatem casu volitassent, nunquã potuissent fieri mundus: & præterea est impossibile, ut si atomi non moveatur, & ordinentur ab intellectu, muscæ semper, vel ferè semper generent muscas, leo leones &c.

15. Confirmatur: nam licet casus possit aliquando facere opus tale, quale faceret intellectus, non potest tamen per plura annorum millia semper, aut plerumque facere opera talia, qualia faceret intellectus: e.g. licet possit contingere, ut aliquis pingendi ignarus casu ita moveat penicillum, ut faciat picturam talem, qualem faceret pictor, tamen non potest pingendi ignarus casu movens penicillũ semper, vel ferè semper facere picturas, quales faceret pictor; sed animalia, & plantæ semper, vel plerumque fiunt, sicut fierent ab intellectu sapientissimo; ergo non fiunt casu, nec sine directione sapientissimi intellectus; ergo multò minùs ipse Mundus factus est, aut regitur casu: neque enim casus potest esse prima causa operis pulcherrimi continentis omnia, alia opera, & ex se destinati ad operandum, sicut operatur intellectus. Videri potest Aristoteles 2. Physicæ. 66. & 67. & primo de partibus animalium propè finem.

16. Quæres, utrum impossibilitas, ut casus operetur plerumque, sicut operatur intellectus, sit impossibilitas metaphysica, vel solum moralis?

17. Respondeo, quod est impossibilitas metaphysica, adeoque demonstratio diuinæ existentie in hac impossibilitate fundata est metaphysica, ac non solum moralis. Ratio est, quia quod est contra essentias, ac definitiones rerum, est impossibile metaphysicè: e.g. est impossibile metaphysicè, ut homo non sit animal rationale, quia cum homo definiatur *animal rationale*, est contra essentiam hominis, ut non sit animal rationale; sed essentia casus consistit in hoc, ut sit causa determinata ad plerumque operandum inordinate, & non eo pacto, quo operatur intellectus; ergo est contra essentiam casus, adeoque est impossibile metaphysicè, ut non sit determinatus ad plerumque operandum inordinate, & non eo pacto, quo operatur intellectus; sed effectus Mundi semper, aut plerumque fiunt ordinatissime, & sicut fierent ab intellectu; ergo impossibile est, ut fiant à casu, necessarium est, ut fiant ab intellectu.

18. Dicendum secundo: Mundus non solum est constitutus ab intellectu, sed etiam est

constitutus ab intellectu in actu secundo operante ex perfectissima cognitione, & idea operis, hoc est ipsius Mundi, & omnium, quæ fiunt in Mundo. Probatur, nam qui considerat poema Virgilij ex. gr. euidenter cognoscit illud fuisse compositum, ab intellectu non temerè mouente calamm, sed operante ex idea talis poematis; sed mundus est opus multò admirabilius poemate Virgilij; ergo dubitari non potest, quin sit factus ab intellectu operante ex cognitione, & idea mundi.

19. Hoc argumentum nos manuducit ad hoc, ut oculis mentis videamus intellectum, ex perfectissima idea quotidie facientem omnia opera naturæ. Quia enim plantæ dum producant plantas, & animalia dum generant animalia, non operantur ex intellectu, neque ex idea eorum, quæ faciunt, ex alia autem parte opificia plantarum, & animalium talia sunt, ut fieri non possint absque eo, quod ad ea concurrat intellectus operans ex perfecta talium operum cognitione, & idea, manuducimur ad hoc, ut euidenter cognoscamus dari aliquem intellectum, qui ad hæc, & alia opera concurrat ita, ut vratur causis carentibus intellectu tanquam instrumentis, eo pacto, quo poeta vratur calamo, & pictor penicillo. Ideo hoc argumento sæpè vratur Scriptura ad ostendendum diuinum intellectum, ac diuinam prouidentiam semper operari in cunctis operibus naturæ. Christus enim Matt. 6. & Luc. 12. agens de diuina prouidentia dicit: *Quis vestrum cogitans potest ad staturam suam adijcere cubitum vnum?* Vis argumenti est: hoc opus, ut staturæ hominis adijciatur cubitus altitudinis, seruata eadem proportionem partium, ita ut simul proportionaliter crescant omnia membra secundum omnes dimensiones, est tale, ut fieri non possit, nisi ab aliquo intellectu operante non temerè, sed ex idea perfectissima; & quia nos non habemus ideam talis operis, & nescimus, quo pacto fiat, ideo nemo nostrum cogitans potest adijcere staturæ suæ cubitum vnum; sed tale opus fit; ergo diuinus intellectus, & diuina prouidentia, nobis nihil de hoc cogitantibus, auget nos, & adijciens staturæ nostræ cubitum, vel palmum, facit, ut crescamus, seruata eadem partium proportionem. Simili argumento ex mirabili formatione hominis in vtero mater Machabæorum secundo Mach. c. 7. ascendit ad cognitionem euidentem diuini intellectus formantis hominem in vtero matris; ideoque filios alloquens dixit: *Nescia qualiter in vtero meo apparuistis. Neque enim ego spiritum, & vitam donavi vobis, & singulorum membra non ego ipsa compegi; sed enim Mundi Creator, qui formauit hominis natiuitatem.*

20. Dicendum tertio: Mundus est factus, & regitur ab intellectu habente prouidentiam rerum inferiorum, ac præsertim humanarum per leges, præmia, & pœnas.

21. Probatur: nam ex doctrina Boetij l. 4. de consolatione, prosa 6. & S. Thom. 1. parte quæst. 22. artic. 1. *Prouidentia est ratio ordinans*

res ad suos fines per media conuenientia; sed intellectus, qui facit opera naturæ, ordinat res etiam inferiores ad suos fines per media conuenientissima; ergo &c. Probatur minor: animalia enim habent pro fine vitam vegetatiuam, & sensitiuam; sed animalia ordinantur ad hos fines per media conuenientissima, idemque proportionaliter dicendum de plantis, ac de alijs entibus; ergo &c. Probatur minor; nam vita vegetatiua consistit in operationibus se nutriendi, ac generandi sibi similia; sed animalia ordinantur ad has operationes per media maximè conuenientia; ergo &c. Probatur minor; quia enim ad hoc, vt animalia se nutrant, & augeant, indigent alimento, quod debet esse delectabile, & præterea indigent vi discretiua, alimenti conuenientia à disconueniente, singulis animalibus prouisum est alimentum proportionatum, idque factum est ipsis delectabile, & unicuique data est vis discretiua alimentum proportionati ab improporcionado. Præterea animalibus datum est os, quo alimentum sumant, dens, quo diuidant, vt diuisum possint facilius concoquere, stomachus calidissimus, quo concoquant, & mutant in chylum, iecur, quo chylum conuertant in sanguinem; innumera venæ, per quas veluti per quosdam canales annona sanguinis, quæ est vltimum alimentum omnium partium, deferatur ad singulas partes: singula præterea membra ad varios fines, & vsus constructa sunt, & ordinata ex pluribus ossibus, nervis, membranis &c. seruata mirabili quadam proportionem, & pulchritudine; ergo manifestissimum est, quod animalia ad operationes vitæ vegetatiuæ ordinantur per media conuenientia, idemque proportionaliter patet in plantis; sed etiam ad operationes vitæ sensitiuæ, hoc est ad operationes sentiendi ordinantur per media conuenientia, vt patet consideranti organa sensuum: ergo auctor mundi per suam prouidentiam descendit ad ordinanda ad suos fines per media conuenientissima omnia inferiora, etiam animalia vilissima, puta muscas, formicas &c; sed absurdum est, vt qui descendit ad ordinanda bruta, & plantas per media conuenientissima ad finem vitæ vegetatiuæ, & sensitiuæ, quæ sunt valde imperfectæ, non descendat ad ordinandum hominem habentem intellectum ad finem vitæ rationalis, ac beatæ consistentis in contemplatione summi boni, ac summi veri, quæ est vita perfectissima; ergo manifestum est, quod auctor mundi per suam prouidentiam ordinat hominem ad finem vitæ beatæ; sed ordinatio conueniens agenti libero, & peccabili, qui proinde possit liberè per actus virtutum reddere se dignum vita beatæ, vel per actus vitiorum reddere se indignum vita beatæ, requirit legem statuentem, vt qui per actus virtutum, & per obseruantiam legis reddiderit se dignum vita beatæ, consequatur vitam beatam, qui per actus vitiorum, & per transgressionem legis reddiderit se indignum vita beatæ, priuetur vita beatæ, & per talem pri-

uationem fiat miser; ergo auctor mundi constituit hanc legem, adeoque per suam prouidentiam descendit ad gubernationem moralem rerum humanarum.

22. Confirmatur: nam manifestum est, quod Auctor naturæ per suam prouidentiam descendit ad tribuendum unicuique rei id, quod ipsi conuenit secundum suam naturam; sed vniuersa natura clamat conuenientissimè esse, vt qui per virtutes, & obseruantiam legis reddiderint se dignos vitam beatam, consequantur illam; qui per vitia, & transgressionem legis reddiderint se indignos vitam beatam, per eius priuationem fiant miseri; ergo Auctor naturæ descendit ad hoc, vt bonis, & obseruatoribus legis det vitam beatam in præmium virtutis, malos autem reddat miseros per priuationem vitæ beatæ. Hinc plures Patres, & præsertim Chrysostomus tum alibi sæpe, tum fusissimè homil. 4. de Prouidentia demonstrat immortalitatem animæ, & vitam futuri sæculi, subsumentes: sed sæpe boni in hac vita non consequuntur vitam beatam, immò vexantur ab impijs, & varijs calamitatibus videntur, atque etiam occiduntur; mali verò ducunt in bonis dies suos, & maximis fruuntur diuitijs, & voluptatibus, & honoribus; ergo post mortem remanet anima rationalis, cui retribuatur præmium vitæ beatæ, & pena vitæ miseræ, adeoque anima est immortalis, & datur vita futuri sæculi. Hanc autem rationem Chrysost. Homil. 6. in Epistolam ad Philipp. censet admodum efficacem, vt dicat: hanc rationem semper canite, & non sinet vos de resurrectione dubitare.

23. Obijcies: si auctor mundi per suam prouidentiam descenderet ad gubernanda hæc inferiora, faceret, vt in his inferioribus non daretur casus, neque fortuna, non darentur illa mala præsertim moralia, & vt boni semper essent felices, mali autem semper essent miseri; sed hæc non facit; ergo &c.

24. Respondeo, negando maiorem secundum omnes partes. Primò enim ad diuinam prouidentiam spectat facere, vt dentur omnes ordines rerum, & causarum; sed inter ordines causarum recensentur causæ per accidens, ad quas reducuntur casus, & fortuna; ergo ad diuinam prouidentiam spectat facere, vt dentur casus, & fortuna, & vt aliqui effectus sint casuales, & fortuiti respectu causarum inferiorum, licet non sint casuales, & fortuiti, sed præiisi, & præordinati respectu diuinæ prouidentia. Secundò ad diuinam prouidentiam spectat non solum facere naturas impeccabiles, sed etiam peccabiles, siquidem ad ipsam spectat facere omnes ordines naturarum; sed eo ipso, quod potest facere naturas peccabiles, potest permittere, vt peccent; ergo non est contra prouidentiam permittere, vt dentur mala, & peccata. Confirmatur, nam melius est permittere multa mala, sine quibus dari non possent multa bona, quam talia mala impediendo facere, vt in Mundo non dentur multa bona; sed nisi dentur aliqua mala, dari non

non possent multa bona: e. g. nisi dentur peccata, dari non possunt bona penitentiae, iustitiae vindictariae &c: patientia Martyrum dari non potuisset, impedita crudelitate tyrannorum; ergo melius est, & magis conducens ad bonum vniuersi, vt non impediatur omnia mala, & omnia peccata. Vt enim dicit Augustinus in Enchiridio c. 11. circa initium: *Deus omnipotens nullo modo sineret malum aliquod esse in operibus suis, nisi usque adeo esset omnipotens, & bonus, vt beneficeret etiam de malo.* Tertiò demum ad diuinam prouidentiam spectat quidem, vt pro statu termini boni sint beati, mali autem sint miseri, at non spectat facere, vt etiam in statu viæ boni possint aliquando vexari, & etiam occidi à malis ad exercendas multas maximas virtutes, quas aliquin exercere non possent; sed vita huius sæculi spectat ad statum viæ, sola vita futuri sæculi spectat ad statum termini; ergo &c.

25. Dicendum quartò: datur aliqua prima causa efficiens, quæ non est facta, sed est à se.

26. Probatur in omni genere, in quo vnū pendet ab alio, necesse est, quod detur aliquod primū, à quo cetera ita pendeant, vt illud non pēdeat ab alio eodem genere dependentiæ, & vt illo primo ablato, auferatur reliqua, illo primo impossibilitato, impossibilitentur reliqua; sed in genere entium factorum id, quod est factū, pendet ab efficiente; ergo necesse est, vt detur aliquod primum efficiens, quod non pendeat ab alio efficiente, sed sit à se. Probatur maior: in genere enim assensus, quia assensus conclusionum pendet ab assensu præmissarum, necesse est, vt dentur aliqua primæ præmissæ, quarum assensus non pendeat ab alijs præmissis, sed sint per se notæ, quæ vocantur prima principia; ablatis verò præmissis per se notis, auferuntur omnes conclusiones, & si impossibile est, vt dentur aliqua principia per se nota, impossibile est, vt detur assensus conclusionum. In genere amoris, quia amor mediorum pendet ab amore finis, necesse est, vt detur aliquis finis primò, & per se amabilis, & vt ablato fine primò, & per se amabili, auferatur amor omnium mediorum, impossibilitato fine, impossibilitetur amor omnium mediorum. Idem valet in alijs generibus; ergo &c.

27. Explicatur: in genere assensus, si non possum assentiri alicui conclusioni, nisi propter aliquas præmissas, quibus non possum assentiri, nisi propter alias præmissas, eo ipso, quod dari non possent aliqua primæ præmissæ per se notæ, quibus proinde possem assentiri independenter ab assensu aliarum præmissarū, impossibile esset, vt assentirer vlli conclusioni, & vllis præmissis: idem valet in genere amoris; ergo etiam in genere factorum, si A. non potest esse, nisi sit factum à B; quod B. non potest esse, nisi sit factum à C, nisi sit aliquod

primum efficiens, quod possit esse à se, & absque eo, quod efficiatur ab alio, nihil poterit esse, aut fieri. Videri potest Aristoteles secundo Metaph. text. 5. vbi hac ratione ostendit in nullo genere causæ posse dari processum in infinitum, ita vt non detur aliquid primum ab alio independens in eodem genere.

28. Nec dicas, quod sufficit si dentur duo, vel plura à se mutuò pendentia, & facta. Argumentum enim ostendit in omni genere necesse esse, vt detur primum ab alio independens in eodem genere; sed si sisteretur in duobus à se mutuò pendentibus, non daretur hoc primum independens; ergo &c. Probatur maior: in genere enim assensus debet sibi in aliquibus præmissis per se notis, & si non sint per se notæ, est impossibile, quod per se mutuò probentur; neque enim quod non est per se notum potest sufficienter probari per aliquid æquè ignotum, vt ostendit Aristoteles 1. Post. t. 6. Similiter in genere amoris debet sibi in aliquo per se amabili, & quod non est per se amabile, non potest vltimò amari propter aliud per se æquè inamabile; ergo etiam in genere efficientis debet sibi in aliquo per se sufficiente ad existendum, & quod per se est insufficientis ad existendum, non potest sufficienter poni dependenter à causa ex se equaliter insufficiente. Adde, quod id, quod ex se non est sufficiens ad existendū, multò minus ex se est sufficiens ad ponendam sufficientiam, & virtutem adæquatam, à qua ponatur; sed si sisteremus in duobus se mutuò efficientibus, vtrumque ex se esset insufficientis ad existendum, & tamen vtrumque esset sufficiens ad ponendam suam causam adæquatam, hoc est sufficientiam, & virtutem, à qua poneretur; ergo &c.

29. Probatur secundò conclusio: nam etiam si admittamus dari processum in infinitum, ita vt A. sit factum à B, quod sit factum à C, & sic sine termino, tamen debet dari aliqua causa non facta; ergo &c. Probatur antecedens: tota ista series, per quam A. est factum à B, quod est factum à C. &c. non potest esse ordinata per accidens, casualiter, & præter intentionem; nam si mundus visibilis non potest esse ordinatus per accidens, casualiter, & præter intentionem, vt ostensum est conclusione prima, num. 8. multò minus series causarum, à quibus pendet mundus visibilis, potest esse ordinata casualiter, per accidens, & præter intentionem; sed si series infinita causarum non penderet ab aliqua prima causa non facta, esset ordinata per accidens, casualiter, & præter intentionem; ergo &c. Probatur minor: tunc ordo, & series ponitur per accidens, & casu, cum licet dentur plures causæ præintendentes, & ponentes singulas partes ordinis, ac seriei, tamen nulla datur causa præintendens, & ponens totum ordinem, & seriem; e. gr. si tragædia ponatur ita, vt singuli quidem actores ponant, & intendant singulas partes tragædiæ, sed nullus detur poeta præintendens, & ordi-

ordinans totam seriem tragediæ, series, & ordo tragediæ ponetur casu, & per accidens; sed in mundo darentur quidem infinitæ causæ intendentes, & ponentes singulas partes ordinis, at nulla daretur causa præintendens, & ponens totum ordinem consistentem in hoc, ut A ponatur à B, quod B. ponatur à C. & sic sine termino; ergo &c. Probatur minor: causa enim præintendens, & ponens totum hunc ordinem, debet esse prior natura toto ordine, & omnibus eius partibus; sed nulla daretur causa prior natura toto ordine, & eius partibus, imò quælibet causa esset una ex partibus ordinatis, adeoque ex partibus ordinis; ergo &c. Ut ergo ordo infinitarum causarum non sit per accidens, ultra infinitas causas debet dari aliqua causa præintendens, & ponens totum ordinem, quæ proinde debet esse incausata: nam si esset causata, redit argumentum, & vel debet poni alia infinita series causarum ordinatarum solum per accidens, vel debet tandem sisti in aliqua prima causa incausata, quæ sit causa præintendens totum ordinem.

30. Dicendum quintò: prima causa efficiens non facta est intellectus ab æterno, & necessario existens. Probatur prima pars, quod nimirum prima causa sit intellectus. Ostensum enim est conclusionem primam, num. 8. Mundum causatum, & ordinatum esse ab aliquo intellectu. Si igitur talis intellectus non est factus, habetur intentum, quod prima causa sit intellectus non factus. Si intellectus, qui est causa Mundi, est factus, reducit ad aliquam primam causam non factam, ut ostensum est conclusionem quartam, num. 27; sed prima causa intellectus, qui ordinaverit Mundum, non potest carere intellectu: eo enim ipso intellectu ordinativus Mundi, & ipse Mundus reduceretur ad primam causam carentem intellectu, quod repugnat ex dictis conclusionem primam, num. 8. ergo &c.

31. Probatur secunda pars, quod intellectus, qui est prima causa non facta, sit ab æterno, & necessario existens. Omne enim, quod non fuit ab æterno, de nouo incepit, cum ante non esset; sed omne, quod de nouo incepit, cum ante non esset, positum est ab aliqua causa; ergo omne, quod non fuit ab æterno, positum est ab aliqua causa, sed intellectus incausatus non est positus ab ulla causa; ergo non incepit, adeoque fuit ab æterno. Rursus omne contingens, hoc est indifferens ad existendum, vel non existendum, ab aliqua causa debet determinari ad existendum potius, quam non existendum; sed intellectus incausatus à nulla causa potuit determinari ad existendum, alioquin esset causatus; ergo intellectus incausatus non est contingens, & indifferens ad existendum, vel non existendum, sed necessario existit. Ostensum igitur est contra Atheos dari intellectum incausatum, ab æterno, & necessario existentem, qui sit causa Mundi, & habeat providentiam rerum humanarum,

adeoque sit summè colendus.

32. Ad 1. concedo maiorem, & nego minorem. Ad probationem distinguo maiorem: unum contrarium, si sit infinitum, & agat ex necessitate naturæ, impedit, ne sit aliud contrarium, concedo: si agat ex electione, nego: concedo minorem; & distinguo consequens; ergo si daretur infinitum bonum agens ex necessitate naturæ, nullum esset malum, transferat: agens ex electione, nego. Unum contrarium si sit infinitum, & agat ex necessitate naturæ, impedit, ne sit aliud contrarium: at si agat ex electione, non impedit. Ex. gr. si fingamus dari in rerum natura infinitum calidum, quod calefaceret ex electione, posset quædam magis, quædam minus calefacere, & sic ab ijs, quæ minus calefaceret, non excluderet totaliter frigus; sed Deus est bonum infinitum ex electione agens ad extrâ, ac suam bonitatem communicat rebus secundum varios gradus, aliquibus magis, aliquibus minus, & hoc ipsum spectat ad infinitum bonum; ergo Deus non excludit à rebus omnes defectus; ergo infinitum bonum non necessario excludit omnia mala, ut etiam explicatum est numero 26. Ratio est, quia summum, & infinitum bonum debet posse producere omnia bona etiam imperfecta, & defectuosa, & ex quibus sequuntur mala; ergo non debet excludere omnia mala; alioquin non posset producere multa bona.

33. Ad 2. concedo maiorem, & distinguo minorem: effectus naturales possunt causari à sola natura, effectus voluntarij possunt causari à solis hominibus, & Angelis, nego; possunt causari ab his ut motis, & directis ab alia causa superiori, concedo; & nego consequentiam. Effectus naturales non possunt causari à sola natura carente intellectu, quia natura carens intellectu non potest operari, nisi ad finem, ordinetur, & dirigatur ab aliquo intellectu. Effectus voluntarij, non possunt causari à solo intellectu humano, vel Angelico, quia isti intellectus non possunt moveri ad intelligendū, nisi moveantur ab aliquo superiori mouente, ut explicatum est numero 31. & magis explicabitur quæstione 19.

34. Ad 3. & 4. ex eo, quod non repugnet mutua causalitas, & processus in infinitum in causis, respondeo, quod in omnium sententia repugnat mutua causalitas, qua duo se mutuo producant adæquatè, ita ut non pendeant ab ulla tertia causa sufficiente ad ponendum, utrumque. Ratio est manifesta, quia quod non sibi sufficit ad existendum, sed indiget causa adæquatè sufficiente ad ipsum ponendum, multo minus sufficit ad producendum sufficientiam adæquatam, à qua ponatur. Rursus in sententia Aristotelis non repugnat processus in infinitum in causis, ita ut tota infinitas causarum factarum pendeat, & ordinetur ab aliqua alia prima causa ponente, & ordinante totam infinitam seriem causarum factarum, eo pacto, quo per Aristotelem Deus

po-

posuit, & ordinavit totam infinitam seriem causarum, per quam ego fui productus à meo patre, qui fuit productus à meo auctore, & sic in infinitum. At evidenter repugnat processus in infinitum in causis, ita ut tota infinita series causarum factarum non pendeat, ac non ordinetur ab aliqua alia prima causa.

36. Ad 5. nego antecedens. Demonstrationes allatæ probant dari Deum in eo sensu, in quo negatur ab Atheis, ut ostensum est num. 32.

37. Ad 6. Demonstratio, qua Aristoteles demonstrat primum movens immobile, commodius examinabitur infra, cum ostendamus primam causam, hoc est Deum esse ens penitus immobile, & immutabile.

QVAESTIO XVII.

Virum ens à se sit unum tantum adeoque detur unus tantum Deus.

S. Th. q. 4. a. 1. 2. 3. & 4.

1. **V**idetur, quod dentur plura entia à se; primo quia ens, & bonum, quo sunt perfectiora, eo debent esse communiora: siquidem ad perfectionem boni spectat, ut sit communissimum; sed ens à se est perfectissimum; ergo debet esse communissimum, adeoque dari debent plura, imò infinita entia à se.

2. Secundò omnis effectus debet reduci ad aliquam primam causam uniuocam non factam, sed à se existentem: e. gr. omnes homines debent reduci ad aliquem primum hominem non factum, & à se existentem, quem Plato vocabat per se hominem, siue ideam hominis; ergo saltem tot dari debent entia non facta, quot dantur species entium factorum.

3. Tertiò si dicatur effectus debere reduci ad primam causam non uniuocam, sed æqui-uocam, contra est, quia dantur bona, & mala; sed neque bona possunt reduci ad primam causam malorum, quæ debet esse mala, neque mala possunt reduci ad primam causam bonorum, quæ debet esse bona; ergo dari debent duæ primæ causæ non factæ, altera bona, altera mala.

4. Quartò sicut omne, quod fit, ab alio fit, & non potest dari processus in infinitum, absque eo quod detur primum efficiens, sic omne, quod fit, ex alio fit, nam ex nihilo nihil fit, & non potest dari processus in infinitum, absque eo quod perveniatur ad primam materiam; sed prima materia non potest esse facta; nam vel esset facta ex alio, & iam non esset prima materia, vel ex nihilo, & hoc repugnat; ergo dari debent duo entia non facta, Deus nimirum, & materia prima.

5. Quintò argumenta probantia Deum esse unum tantum, probant etiam esse unam

tantum Personam, quæ sit Deus; ergo vel non demonstrant Deum esse unum tantum, vel demonstrant impossibile esse mysterium Trinitatis.

6. Respondeo duos esse præcipuos modos, quibus subditi possunt esse rebelles contra Regem. Primus est, cum conantur auferre Regem. Secundus est, cum conantur ponere alium Regem, adeoque potestatem regiam, quæ est propria unius, communicare pluribus. Proportionaliter duo sunt præcipui modi, quibus creaturæ possunt esse rebelles contra Deum. Primus est Atheorum, qui conantur Deum à mundo auferre. Secundus est Gentilium, qui conantur ponere plures Deos. Reiecto igitur errore Atheorum, ut rejiciamus errorem Gentilium, dicendum: datur unum tantum ens à se, adeoque unus tantum Deus. Probatur: ex dictis enim quæstione 16. sicut mundus, qui est ens ab alio, non debet existere per accidens, & casualiter, sed ex ratione perfectissima, sic ens à se non debet existere per accidens, sed ex ratione perfectissima, præsertim, quia eo ipso, quod ens à se adæquatè sumptum existeret per accidens, & non ex ratione perfectissima, totum ens adæquatè sumptum, in quantum continet tum ens à se, tum ens ab alio, existeret per accidens, & non ex ratione perfectissima; sed si darentur plura entia à se, ens à se adæquatè sumptum existeret per accidens, & quasi casu, non autem ex ratione perfectissima; ergo &c. Probatur minor: tunc aliquid existit per accidens, & quasi casu, cum licet detur ratio singulorum, non datur una ratio totius: ex. gr. si singuli actores ex certa ratione faciant singulas partes tragiæ, sed in nullo detur una ratio, & ideo totius tragiæ, tragiæ illa adæquatè sumpta fit per accidens, & casu: sed si darentur plura entia à se, ex. gr. A. & B. daretur quidem ratio, cur existeret A, nimirum ipsum A, & daretur ratio, cur existeret B, nimirum ipsum B, at nulla daretur ratio una, cur existeret A, & B; ergo ens à se adæquatè sumptum in quantum includit A, & B, esset per accidens, & quasi casu, non autem ex ratione perfectissima. Ut igitur ens à se adæquatè sumptum non sit per accidens, sed ex ratione perfectissima, necesse est, ut detur unicum ens à se, quod sit ratio, hoc est intellectus perfectissimus. Eo enim ipso cum sit totum ens à se, & cum sit à se, & sit ratio perfectissima, totum ens à se erit ex ratione perfectissima, & quia ab hoc unico ente à se erunt omnia entia ab alio, absolute totum ens adæquatè sumptum erit ex ratione perfectissima.

7. Iam quia proprietas entis existentis casu, & per accidens est, ut sit inordinatum, incon-nexum, monstruosum, & insipienter constitutum, eo ipso, quod darentur plura entia à se, ens à se adæquatè sumptum esset maxime inordinatum, inconnexum, monstruosum, & insipientissime constitutum. Primò ens à se esset inordinatum, & inconnexum. Multitudo enim plurium nullum habentium ordinem,